







Մատենադարանի մի երկիր, որտեղ ամեն ինչ պարտավորված էր վախճվել և սարսափով, ուր ազգի սոցիալապես գործուն որչ ասարածքը վերահսկվում էր և զենվում (և զենվում է ցարդ), ուր տեղեկություններ չկան հավաքված գրքեր բոլորի մասին, ուր գործում էր աշխարհի ամենատվար զազտի ժառանգությունը: Այսպիսի երկրում կոտորածի արդյոք որևէ բան ինքնաբերաբար էր ասարածքներին: Ո՛չ, ինտրոյկ: Չըշտապեմք, սակայն պատասխանել, այլ հրատարակությունների սամանում կողմնակի ժողովուրդի հայացք նետերը մեր ոչ հեռավոր անցյալի որոշ անցքերի վրա:

Խնայի հարյուրավոր միլիոն դոլար (և չխնայեց): Իսկ մարտնչող հայերն ի՞նչ են շահելու: Ոչինչ: Սիստեմայի հեղափոխության դեմ լուրջաբար լավագույն միջոցն ինքը հեղափոխությունն է: Պայքարի ժամանակ ընդհանրապես կամ ազգին հակադիր լավագույն եղանակը՝ նրան լուրջաբար հանելու ու խաղի քելադրված կանոններով խաղալ ստիպելն է: Քաղաքականությունը կամ գործողությունները նրան մղում են այնպիսի մի հունով, ուր նա, ինչքան էլ անդաստաստ է մեկուսացած, ակնյի անաջամարտիկի դեր կխաղա իրենից շատ

բողոքում այդ երկու ուժերի անգիծում հակամարտության վկայություններ: ԽՍՀՄ 70-ամյա լուսնային ընթացում սովորաբար սնտությունը, մաշիան, ղեկավարաշի բյուրոկրատիան միաձուլվել են և միութենական «սան» տայմաններում առանց միմյանց գոյատևել չեն կարող: Նեխադեպ կարելի է դրանք միասնաբար դիտարկել: Երկրորդ ուժը, որ անբաժան է սրանցից, նույն ժամանակաշրջանում ուժ առած քուրբ-խլամական (ղանքուրբական) ուժն է: Այն համակարգված էր, միասնական էր ինքնավար, ուներ իր կենտրոնները երկրից դուրս: Այդ ուժը սի-

ուշ ասարածիսելու են՝ եռանդի և միջոցների ներդրումն է հորիզոնի վրա արդեն երևացող, Թուրքիոն հովանու ներքո, Մեծ Թուրանի սեղոման մեջ: Նայելի մակասահիրն այսօր, ինչդեպ և ամբողջ վերջին հարյուրամյակում, որոշվում է դարձյալ օտաական և բյուրք-բուրբական ուժերի համադրությամբ: Վերջին դարի ընթացում այդ երկու ուժերը փոխակապված միասնական էին հայկական սարի ազդեցությունը շափափոնելու գործում (ընդհուր մինչև ջախջախումը որոշակի ասարածների վրա): Այս ուղեգծի իրականացման համար գործադրվում է մի-

# ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԱՐԱՋԱՄԱՐՏԻԿ

## Գիտե՞՞մք, արդյո՞ք, թե ուր ենք գնում

Երեւանի օդն աղտոտ է: Մի ֆանի հարյուր մարդ որոշեցին բողոքի ցույց անել ժողովրդի մեջ: Մյուս օրը էկոլոգիական լուսնային վերածվեց՝ մեկ այլ, առաջինի հետ որևէ կապ չունեցող լուսնային: Յուրաքանչյուր քիմիկ հազարապատկյալ տահանքը Ղարաբաղն էր: Ղարաբաղը... Ազգի ցավը, ասանամյակների ցավը: Եւ մարդիկ հեղեղեցին Ղարաբաղը: Սկսվեց հայոց լուսնային անո շրջանը, որ հարկ է անվանել միջինդային: Մասնակցում էին գրեթե բոլորը: Մյու, Ղարաբաղը մեր ցավն էր և ո՛վ կզրկանար իր ծայրը գումարել հազարների ծայրին: Ուրեմն, այնուամենայնիվ, շարժումը սարեբայի՞ն էր: Այո, անշուշտ: Բնական լուսնային արտադրությունն էր այն, սակայն նախահաշվարկված այնոց կողմից:

Տեղ չալով հրատարակող հողվածիմ, մեր ճղատակը չէր լուսնային ղեկավարում մեր ժողովրդին և իշխանություններին: Մանավանդ, որ այսօրիսի բարդ իրավիճակներում դժվար է աղաքի ղեկավարումը գտնելը: Սակայն հեռավորական է այս հողվածում, հակառակ նրա լուսնային եզրահանգումներին, ժամանակակից ղեկավարներն իրենց զարգացման ընթացքի մեջ դիտելու և դրանով արտաբեր ազդակների համակարգում ներկայացնելու միտումը, որը, կարծում ենք, վարակիչ խթան կլինի մեր աղաքական հրատարակչության այս օրերին թմբած ուղեղի համար:

Շատերն ավելացնել, որ մեր կարծիքով հրատարակող հողվածն իր յուրօրինակ նախաճարձանորդ ժողովրդից բացի ունի նաև մի մեծ թերություն, այն բողոքովի անստուն է մերին օրինաչափությունների առկայությունը սվալ հարցում և մեր ժողովրդին ներկայացնում իրեն խաղաղի-ազգ ինչ որ, հույս ունենք, կհրավիրի այլ հողվածագրերի առակող լուսնայինները մեր թերի էջերում:

Եւնույն, ասանամյակից ասանամյակ առանց փոփոխության շարունակվող մեխանիզմը: Այն է հայերին կոտորելու համար (և հեշտությամբ կոտորելու) անհրաժեշտ է անել այնպես, որ հայերն իրենք հնարավորություն ընձեռեն համաշխարհային հանրության առջև արդարացնելու նրանց դեմ սանձարձակված ահաբեկչության (այդ թըվում և ղեկավար ահաբեկչության) անհրաժեշտությունը: Նայելը ղեկ է գերամասական և ծայրահեղ-հեղափոխական դառնան: Իսկ փաղաքական սուրբեկից գուրկ ազգին «ոսքի հանելը» հեշտից էլ հեշտ գործ է, սովորաբար դա հնարավորական գործակալությունների ասօրյա (ինչ-որ տեղ նույնիսկ միադադար) աշխատանքով է մեծ թելում, գերամասական և գերազնիվ հայրենասիրական կուսակցությունների, խմբակների, և խմբակցությունների միջոցով: Սիս քն ինչդեպ է ի հայտ գալիս անխնայ աշխատավոր, փխսոնյա մարտիրոս ժողովրդի քոցավառ հեղափոխականությունը:

ավելի գործող հակառակորդի դեմ: Այսօրիսով, մենք առաջամարտիկ դարձանք (ավելի սուր)՝ մեզ դարձրինք:

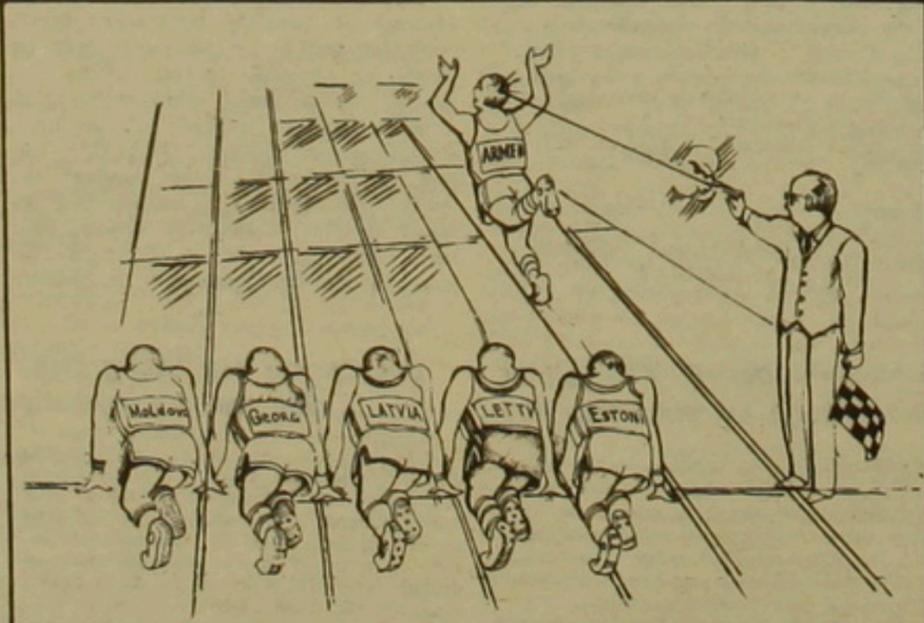
Ռ՛վ և ինչու՞ դարձրեց: Կարծում ենք, նրանք, ով ավելի շատ են ներառված ամեն սեսակ փաղաքական և սնտեսական փոփոխությունների ոլորտը: ԽՍՀՄ-ը հեռագոտող արեւմտյան կենտրոնների գնահատականով, սոցիալիզմի սարիներին ամած փրականք բուրժուազիայի ներկայացուցիչների անձնական կադրերն անձնախոշորն է աշխարհում: Մաշիան լավ է կազմակերպված և ի վիճակի է վարձել հարյուրավոր և հազարավոր ռեզուսանտ, որոնցից հրանաճածն էր մեղկորդորաշիվ ներսումները (այդ ամենը մասնակցելով, իհարկե, իրեն ժողովրդի հոգու միջ): Այս համազանգն էլ է աղաքի փոխում է փաղաքական արժեքների գոյություն ունեցող տեղաբաշխումը:

Ժողովրդի սարական ձգտումներին առօրեմբ, իրավունքն ու ազատությունը, սքրվում է Կայսրության բոլոր կեղծված ժողովուրդների (սվալոնական թե քուրբական) իրավունքների համար լուսնային առաջամարտիկի քուրբ: Կենտրոնի շահերի և նույնիսկ լիիշխանության համար արհեսական սղառնալի է սեղծվում և - հեղծվում է հայի արյունը: Այդդեպ էին միշտ վարվում քուրբերը, երբ անհրաժեշտ էր կոտորել հայերին օտաական Կովկասում, այդդեպ էր միշտ գործում Ռուսաստանը, երբ նրա կայսերական շահերին համո էր կոտորել հայերին Թուրքիայում: Նայելը՝ 1908 թվականի քուրբական հեղափոխության առաջամարտիկն էին և արյունում գեղատաղանություն: 1905 և 1917 թվականների օտաական հեղափոխության առաջամարտիկ և արյուն-ը՝ գեղատաղանություն: Նայկական հրահրված հեղափոխականության և ողբերգությունների օրինակները քաղաքիվ են: Դրանց մանրամասն կենտրոնը ուրիշ հեռագոտողների խնդիր է:

Մաշիան լավ է կազմակերպված և ի վիճակի է վարձել հարյուրավոր և հազարավոր ռեզուսանտ, որոնցից հրանաճածն էր մեղկորդորաշիվ ներսումները (այդ ամենը մասնակցելով, իհարկե, իրեն ժողովրդի հոգու միջ): Այս համազանգն էլ է աղաքի փոխում է փաղաքական արժեքների գոյություն ունեցող տեղաբաշխումը: Քաղաքական իրականության ողջ քաղաքականությունն ու խիստ բազմաբարդությունը, լուսնային ղեկավարում ունեն

Նշված երկու խոշոր ուժերը աներուրյթ քելերով կաղված են երրորդի հետ, որն ունի մոլորակային նշանակություն և հազարամյակներ վերահսկել է աշխարհի ոսկին, հետ այսօր՝ ուսմանսեր: Ինձանսական համակարգեր և անորոշ երկրների սնտեսությունը: (Երեւուրյթ կազմող շրջայի սարածական կաղերն այնքան ընդարձակ են, որ մենք չենք նուսակաղարկել այս հողվածով ներկայացնել այդ կաղը): Ընդհանուր խաղի մեջ, ընդհանուր շաղի հետ մեկտեղ, լուսնայիններն ունեն

«Թորմրդային Միության մեջ մենք ժողովրդին առաջինը բարձրագրից անհրավ մածակարգի դեմ: Մենք սոցիալիստական մածարի մեղադրական փոփոխությունների ազդարարն էինք: Այժմ մեզ են նայում Լեւոնտանը, Չեխոսլովակիան, Հարավսլավիան: Հայ ժողովուրդը, հոգա՞րա եղիր դու և առաջամարտիկը մեղադրություն...»: Բազմությունը հրժվում է: Նճրվում ենք և մենք, առաջին լուսնային շիսականայով փաղաքական այն մեխանիզմը, որի միջոցով էկոլոգիական խնդիրը փոխակերպվեց Արցախի հարցի, իսկ արցախյանը՝ ԽՍՀՄ և նույնիսկ «ողջ սոցիալիստական մածարի» գոյություն ունեցող հասարակական համակարգի փոփոխության խնդիր:



Սակայն այն ժամանակ ղեկորին անսեսանելի շափ սվողին անհրաժեշտ էր Ղարաբաղի հետ միավորման հույսեր ներշնչել հայերին, այդպես հայերը ոսքի չէին ելնի: Իսկ նրանց համար, ում էիչ կրվար Արցախը, խոստացան նաև Նախիջևանը, Կարսը, ինչու՞ չէ նաև Արեւմտյան Նայաստանը: Քաղաքական խոստումները տվում են մեկ նուսակով՝ որդեգիր դրանք չկատարվեն: Բացի այդ ո՛վ ղեկ էր լուսնային սար անկատար մնացած խոստումների համար: Կենտրոնական կատակարարությունը: Ոչ: Երկրի ղեկավարները: Ոչ, ոչ: Նայելն իրենք թող լուսնային սան իրենց «ծայրահեղական» արտաբերի համար, ինչդեպ որ ուզեն: Կարեւորն այն է, որ գործն արդեն արված, վերացած կլինի: Քաղաքական մեծ խաղին գոհեր են ղեկ: Իսկ հայերին այդ դերը: համար ինքն ասված է սեղծել: Նայել նրանք, սովոր են գոհարել և ստոտարել, երկրորդը նրանց քիկումբում ոչ ոք չկա կանգնած, հեռադեպ վախենալու կարիք չկա՝ շահած գործ է, շահը քաղմարքուրք: Եանի մի սեսակը նույնիսկ մեռնի: Կարելի է շոշափել, հայերի լուսնային ուժաց Թուրքիան չի

բյուրը սուկ մաշիայի գործունեությամբ քաղաքները սակայն, գոեհկացում կլինեն (երե ավելին չասենք): Սոհասարակ, մեկ քանակիով փաղաքական բողոք երեւուրբների կողմերնները բանալը կնշանակել լուսնային սուրբեկիք և օրյեկիք գործունեների շարժում փոխազդեցությամբ որոշվող բարդ լուսնային հեռադեպային կաղերին կենցաղային մակարդակով մեկնությունն ալ:

Նշված երկու խոշոր ուժերը աներուրյթ քելերով կաղված են երրորդի հետ, որն ունի մոլորակային նշանակություն և հազարամյակներ վերահսկել է աշխարհի ոսկին, հետ այսօր՝ ուսմանսեր: Ինձանսական համակարգեր և անորոշ երկրների սնտեսությունը: (Երեւուրյթ կազմող շրջայի սարածական կաղերն այնքան ընդարձակ են, որ մենք չենք նուսակաղարկել այս հողվածով ներկայացնել այդ կաղը): Ընդհանուր խաղի մեջ, ընդհանուր շաղի հետ մեկտեղ, լուսնայիններն ունեն

սեփական ստրատեգիական շահեր, իսկ ընդհանուր քիզնեսի մեջ սեփական ոլորտ: Երե օտաական-խորհրդային բյուրոկրատիան իր գոյությունը ևր լուսնային սարածական միջազգային իրադրությունը սրելու և սղառնազնություն (նաև ստրատեգիական հում) վաճառելու գնով, աղաքուրբ-խլամ-խորհրդայինը մուսք գործեց սրարիզմեսի միջազգային ոլորտը (մասնադրություն, առախում և սղառնում), մասշեղի դարձնելով քաղաքամիլիարդ միջոցների մեռքերումը:

Սուաքին ուժը, օտաական լուսնային սարածական բյուրոկրատիայի նուսակներն են ա) մասնակորը՝ հարստանալ, բ) փաղաքական իշխանությունը լուսնային: Երկրորդին ա) մասնակորը՝ նույնն է, բ) փաղաքական (այս.ե. է, որ Երեւան ուղյակներ վաղ քե

«Իսլամը տարածվելու է ուր տարածվում է ցեղերը և զինքը, և Աստված չի բողոքի մի առն, ուր այդ հավատքը չընտրի»:

Մուսուլման մարզարեի այս խոսքը, որ ստեղծված է Ֆրանսիայում և Եւրոպայում արարելով, Ֆրանսերենով, անգլերենով և գերմաներենով լույս տեսնող հարյուրավոր հրատարակություններում, անբախյալ արտահայտում է Արևմուտքի դեմ կոպի ելած արմատական իսլամականների փոստենեչ ծրագիրը: Այլապես մարտիկների կողմից աչքի առնված կենտրոնից մեկը Եւրոպան է, մասնավորապես Ֆրանսիան, որտեղ առաջնությունը մի նոր երկիր: «Դուր, Ֆրանսիացիներ, վերջերս խոստովանում էր իր այցելուներին մեկին լիբանանյան Նեզրուլիի անհնակարծիքներից մեկի տարազույն Նուսայն Մուսալիմ, գուցե թե չկարողանա, գուցե թե մեք կյանքը չհերիքի տեսնելու համար Ֆրանսիայի իսլամական համարադեպությունը: Սակայն վստահ եղեմ, մեք զավակներն ու բոնները դա կեսունեն: Ինչ այլապես: Քանզի իսլամը լավ է բոլորի համար»:

Մուսալիմը 1983 թ. օգոստոսի 23-ին բազմազգ ուժերի Ֆրանսիական խոստովանման դեմ կատարված արյունոտ մահափորձի կազմակերպիչներից մեկը, մահափորձ, որ իսկ 58 կյանք, ավելացնում է «Չարդելով Իրանն ու Սադդամին, Արևմուտքը կարծում է, թե ոչնչացրեց մեզ մեք և Եւրոպայում նոր ծիլ սկող իսլամական վերածնունդը: Սակայն դուր շուտով լաց կլինեն: Ամենուր, Ֆրանսիական, գերմանական, անգլիական, բելգիական քաղաքներում աստծո զինվորները, անկեղծ մարտիկներ ստիպում են, որ վրեժի ժամը հնչի, ու իրենք անցնեն գործի: Մենք Սադդամի համար վրեժ չենք լուծելու, այդ մարդն անասված է, նա սրբազան լիազորված հայտարարեց խոտմահիչներ, իր վարչակարգը փրկելու համար: Սակայն բող Այլապես խոսքը հնչի ամբողջ Եւրոպայում, որ մեզ նվաստացրել ու իր լծի աչք է գցել»:

Ասելությունը Եւրոպայի, ընդհանրապես Արևմուտքի նկատմամբ ինտելեկտուալ իսլամականների նյութ է դառնում:

«Մեր նույնիսկ ուղղակի գաղութատիրությունը մեք հողերի գավթամար և հարստությունների շահագործմամբ, անհեացել է Արևմուտքը շարունակում է գաղութացնել մեք հողերն ու բարերը իր զորոցներում ուսում առած, մասնադարձից շեղված, բուժմի կենսաբան աղբյուրից հեռացած, բժաշակ և իսլամը Արևմուտքի շահերին ծառայեցող մի խումբ մարդկանց միջոցով»,- գրում է Լոնդոնում հրատարակվող Ալ-Նիլալ հանդեսը:

Ալ-Նիլալի, ինչպես իսլամական շահ հանդեսների թիրախներից մեկը... դեմոկրատիան է, «վաստարագույն համաձայնագրեր, որով Արևմուտքը վարակել է մուսուլմանական հասարակությանը այն մեղքից խլելու և նախնայաց արժեքները ոչնչացնելու համար»: Տարածված լիազորություններից մեկում դեմոկրատիան ներկայացնում է որդես «դեմոկրատիան», «սասանայի գործ»: «Ինչի» են ծառայում քաղաքական կուսակցությունները, հարցնում է այս լիազորությունները: «Շողովրդին խաբելու, նրան իրավազրկելու, նրա ուժերը ջլատելու, նրա սրբերը կոտորելու: Ինչի» են լիազորված շահ կուսակցությունները, երբ որ կա մեկ ու եզակի կուսակցությունը: Արաբական այն վարչակարգերը, որում ընդունել են այդ համակարգը, դավաճանել են իսլամի էությունը իսկ»:

Ֆրանսիայում, Գերմանիայում և Անգլիայում մերթապաղված Այլապես մարտիկներից շատերը երկու, երեք կամ չորս անգամ գրեք ունենին, որ բարյացկամորեն նրանց էին տրամադրել հյուպատոսական ծառայությունները, ուր բազմացել էին իսլամականները:

«Ես Ֆրանսիա եմ եկել, ասում է մի բուրժուազ, որ ներսից ծանաչեմ Արևմուտքի այն համակարգը, որ ծնունդ է մեզ, որ սովորեմ նրանց գիտությունը, տեխնիկան և խոտմահիչությունները: Այսպիսով ես լավագույնս կզինվեմ դրա դեմ լիազորելու համար»: «Արդեն մի դար է, ինչ Եւրոպան

մեզ ստանում է, տարադրում իր օրենքները, նորները իր անդադրելիս արդյունաբերողը, իր փուչ գաղափարները, իր անասվածությունը, շարունակում է նա: Նայեցե՛ք այս երեսասարդներին, սրան վարակված են Արևմուտքի կենտրոն արժեքներով, սրան կորած են իսլամի համար: Մրան գրկվել են հողուց. դա վաստարագույն էր, որ Արևմուտքը կարող էր տարադրել իսլամի զավակներին»:

1990 թ. մայիսի 20-ին բելգիական սահմանին կողմ Նալուն փոքր քաղաքում գումարվեց զաղսնի մի համագումար, որ

իսլամական դասախանասունները, հավասարին Նալունի համագումարի հրահանգներին, ջանում են Եւրոպայի մուսուլմաններին հեռու դառնել այնտեղ տարածված «արասների փորձությունից»:

Ֆրանսիական քաղաքներից մեկի իմամ Ալի Նամուդին, ասելով, թե ինքը խոսելուց առաջ շահ է կարդացել, մեք է բերում Ռեմանի «Նիսուսի կյանքից» մի հատված. «Եւրոպական քաղաքացիության տարածման էական դրամանը իսլամի թեկուսական հզորության ջախջախումն է: Դա հավերժական լիազորված է լիազորված»:

# ԻՍԼԱՄԱԿԱՆՆԵՐԻ ԳԱՂՏՆԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Սա անհանգստացնող քրոտաբանակ է: Լոնդոնից Փարիզ, Բրյուսելից Բեռլին, Ստասբուրգից Բրնոֆորդ «Այլապես մարտիկներ» նոր արշավանքի են մեկնել Արևմուտքի դեմ: Լույսնիսկ եթե նրանք փոխանաս-նուրթուն են կազմում, նրանց գործողություններն ու ազդեցությունը չփոխի անտեսվեն: Ասորեի առաջին անգամ բացահայտվում են նրանց կազմակերպությունը: Ֆինանսները եւ ծրագիրը:



ամբողջությամբ Ֆինանսավորեց լիբիացի մի գործարար մարդ Մուհամեդ Էլ Ֆայադը: Շախար մասեց 2 միլիոն Դոլար: Կամագումարի էին հավակնել Եւրոպայի բոլոր կողմերից ժամանած իսլամականները: Այն վարում էր իսլամական շարժման տեսարան, լոնդոնաբնակ բուրժուազ Սալահ Կարկարը, որ իսլամական ուղղության շարժման հիմնադիրներից է մահափորձերի մասնակից, մահվան դասադասված և փախուստի դիմած: Մասնակիցների թվում կային ալժիրյան իսլամական փրկության մակաշի ներկայացուցիչներ, մարոկոցի, բուրժուազի, լիբիացի, եգիպտացի, սիրիացի և լիազորված մարտիկներ: Կարծ ասած, իսկական իսլամական ինտերնացիոնալ, որ այս հանդիպման ընթացքում ճշեց հակաարեւմտյան արշավանքի հիմնական ուղղությունները, հեռուդարձումներ վերստանացնել Եւրոպայում բնակվող մուսուլմանական համայնքները, լիազորել արժեքների և Արևմուտքի «կարծեցյալ արժեքների» դեմ, ստեղծել «Եւրոպայի հյուսիսից հարավ մարտնչող բրնոֆորդի սեղմ ցանց», խոչընդոտել ուժացմանը:

«Մեք նախնիները, ասում է մի մարտիկ, Եւրոպայի կենտրոնում Իստամբուլում, ստեղծել են քաղաքացիության սիդար՝ Գուրամի նշանաբանով: Սա ենել է ուր դար: Մեք մյուս նախնիները օսմանցիները, 1683 թ. հասել են մինչեւ Վիեննայի դարդասները: Մենք կարիք չունենեմք մուսուլման Եւրոպային... Մեք դարձնել է Եւրոպան մուսուլման իսլամական ընդարձակ համայնքին: Բավարիան է ենեմել Փարիզում, Լոնդոնում, Մարսելում, Կամբուրգում, Լիոնում, Բրյուսելում արժանազորված հավաստափոխների ֆանակը իմանալու համար, որ այսուհետ իսլամը արշավի է դուրս եկել, և ոչինչ այն չի կանգնեցնի...»:

Ստիպելով այս հեռավոր... նրա ասելին, Ռոբերտ Գրեյ ասելով Մարսելում

րազմ, որ կղաղարի սուկ այն ժամանակ, երբ Իսմայելի վերջին զավակը կմեռնի թշվառությունից կամ սարսափից կփախչի անադաշի խորքերը»:

- Արևմուտքը վաղուց լիազորված է հայտարարել, շարունակում է Ալի Նամուդին: - Բավական է ենեմել, թե ինչպիսի անգործությամբ են նվաստացվում մեք երթայր իրազիները, հասկանալու համար այն ասելությունը, որ մեք մուսուլմաններն ունենանք թաժամ է Արևմուտքի: Իրաքը ընթացող շարժումն անմեղ ընկալությունը, Ֆրանսիայում, առհասարակ ողջ Եւրոպայում մենք մասնավոր ենք ստեղծված վիճակի մեք աղբյուրները ղոտնիկ են դառնում, շղաները թժամուլ: Մենք աղտում ենք անմարդավայել լիազորվածներ: Միա ինչու ենք ամեն ինչ անում լիազորվելու համար մուսուլմանական համայնքները վարակած մուսուլմանների և արասների դեմ:

Նույն գաղափար է հնչում Ֆրանսիայի մյուս ծայրում: Մոցի զգնածամից ի վեր Ստասբուրգը ընդունում է Գերմանիայից ժամանող բուրժուազներին նրանց խմբեր: Գերմանիայում օտարականներին վերաբերող օրենքները հեզգիսե են ավելի խիստ են դառնում: Առաջին համաշխարհային դասերազմի ընթացքում արյունով կնկված գերմանաբուրժուական բարեկամությունը չի կարողանում դիմադրել գործազրկության ալիքին: Կախառակ Բեզգիայի, որ իր վրա է վերցնում մուսուլման համայնքի կրճատված կարիքները (դեպոնությունը շախառված է վճարում իմամներին), Ֆեդերալ հանրադեպությունը չի թույլատրում իմամների մուսուլման իր երկիր և չի հովանավորում 1.7 միլիոնանոց բուրժուազ մուսուլման համայնքի կրճատված գործունեությունը: Այս համայնքը գնվում է Եւրոպայում, հասկապես Գերմանիայում և Ֆրանսիայում գործող Իսլամական բարեկեցության կուսակցության մշակութային մյուզիկներից մեկի՝ Միլի Գյուրուչ ինտելեկտուալ շարժման ուժեղ ազդեցության շահ:

Ստասբուրգում և Ալզասի մնացած մասերում Միլի Գյուրուչն ունի սասնյակ «մշակութային կենտրոններ»: Դրանցից մեկում անհա թե ինչ ասաց իմամ Սրդալլահը:

«Թուրքական դեպոնության կողմից տարադրված աշխարհիկությունը: Դա ստորություն է, հարձակում իսլամի դեմ... Չենալ Սրաբուրդը, 1924 թ. վերացնելով խալիֆայությունը, խոչը սխալ գործեց իսլամական համայնքի դեմ: Եւ Իմամ որ ինքն էլ կրթություն էր ստացել Թուրքիա ռազմական ակադեմիայում, իր հեռուրիա

Իսլամականները աշխարհը բաժանում են երեք մասի. Իսլամի սուկը (Մար Ալ-Իսլամ), գաղափարաբան (Մար Ալ-Ֆար) և նախադաս զուրի (Մար Ալ-Մուլ): Եւրոպայի իսլամական մարտիկների մեծ մասի համար Ֆրանսիան, որ մուսուլմանական իսլամը կընթող տեղն է գրողներում, աղբյուր մաս կազմում... Դար էլիզամե: Փասն տարի տարի Ֆրանսիան ապրում էին ընդամենը մի քան մարդու հավատարմությունը: Այստեղ այնտեղ երեք-չորս մի մուսուլման կա:

բերեց Արևմուտքի բարերը: Ինչպիսի մտք, արարական այրությունը փոխարինելու լիազորվածով, չարման գլխարկով, իս

# ՖՐԱՆՍԻԱ-ԵՎՐՈՊԱ

չարիարը... Իրական օրենսգրքով: Այո, Իրական օրենսգրքով: Նա կարողեց Արևմուտքի, ուսի աչք տրեղով իսլամի սուրբ արժեքները: Ինչպիսի նա կարող էր անգիտանալ, որ իսլամը համայն մարդկությանն ուղղված կրոն է, միակ ժամանակ մարդկային ցեղի փրկության համար, ժամանակային ուղղակի հասնելու լիազորվածով:

Այս համոզմունքն Անգլիայում ամբողջությամբ բաժանում է 64-ամյա Ֆուլիմ Սիդդիկին, բրիտանական հողի վրա ինտելեկտի ամբողջ համարվող Լոնդոնի մուսուլմանական ինստիտուտի հիմնադիրը: «Դարեք շարունակ նիտելուց հետո, ասում է նա, իսլամը կրկին արշավում է: Գալիֆ սասնամյակներում իսլամական հեղափոխությունը անկասելի հեղեղի նման ամեն ինչ սակով կանի և ժողովուրդներին վերջապես կազախի գաղութային մշտությունը: Այսասեղված Արևմուտքը միակ լույսը կրեսենի սրբազանություն Մուհամեդ մարգարեի հավաստի գրկում: Մովսելից ու Նիսուսից հետո նա եկավ ամբողջական հայտնությունը կատարելու: Միա թե ինչու են նրան անվանում «մարգարեների կնիք» (խաբեմ ալ անբիա)»:

«Արևմտյան դեպոնություններն ուզում են ոչնչացնել իսլամը, գրում է նա վերոհիշյալ Ալ-Նիլալ հանդեսում: Միա թե ինչու նրանք մեզ վրա բաժնեցին ասելություն և հայտնաբերելի հեղեղ արգելախելու համար իսլամական ընթացությունը: Նրանց այդ դիվային մեծամարտիկ մեծադեպ օգնում է Իրական լոբբին, որ գրավել է մամուլը, հեռուստատեսությունն ու քաղաքական կուսակցությունները»: «Արևմուտքը, ավելացնում է նա, ընդունելով աշխարհականություն, այսասեղվեց և դեղի կործանում է գնում»:

Անգլերենով և արաբերենով երադարկված իր բազմաթիվ հոդվածներում Սիդդիկն լիազորված է «իսլամական խոտմահիչ» և «Մեք Բրիտանիայում արասներ, ծխային մուսուլմանական դեպոնությունը ստեղծելու համար, որը կորցրելու Գուրամի կորունները» բազմակնությունը, անմեղական արդարադատ, գործարաններում, քաղաքայիններում և սրամարտում երկրորդական վերացումը» և կոչ անում «Եւրոպայի ողջ մուսուլման երեսասարդությունը» լիազորվել հեղափոխական փոխությունների մի վիրիալի ժամանակ շրջանի, «իսլամական աշխարհի վերանորոգում»:

Սրբազան լիազորվածի ջիհադի և րեւմտյան արժեքները քաղաքային կոչելու կանոնավորապես արձագանքում են Գերմանիայում, Բրյուսելում բուրժուազ մուսուլման Զուլալ Էդդին Կադրանի հրատարակած Ումեթ (իսլամական ազգ) թերթում: Կադրանը հեռուստատեսային բազմաթիվ ալիքներին Ֆրանսիայում: Սիդդիկի նման, Կադրան էլ է դառնում Գերմանիայում և ողջ Եւրոպայում սեղավորված մուսուլմանական համայնքների համար «ազատությունների ավելի ու ավելի մեծ տարածությունը, ազատելով դեպոնական ծնունդներից, կարողանա վերջապես փրկել»:

Անշուշտ, Կադրանը, Սիդդիկին և մյուսները Արևմտյան Եւրոպայի ուր միլիոն մուսուլմանական բնակչության առավելագույնը սուկ 3-ից 6 տոկոս են կազմում: Սակայն դա շարժում, Ֆինանսական խոչը միջոցներ ունեցող փոխանասություն է, որի կոչերը ամեն օր ստեղծում են անհամար թերթերով և մասնավոր ռադիոկայաններով: Փոխանասություն, որին անգործություն կլինեք քերականասել... «Էթե դուր չեմ ուզում իսլամով զբաղվել, սուկ է մի հեռագոտող, իսլամը կզբառնեմ»:

ՅՆԱԳ ԱՍԻԶ «Էջ գրեմ», 27 մայիս-2 հունիս 1991

«Իսլամը վարդապետություն է, ասելով մեկը և չառնում, նույնիսկ, ազգ, կրոն և սուր... Իսլամը բնական մուսուլման է իշխել, իր օրենքները գրառելով քուրան սուրբագրելու և իր իշխանությունը տարածող աշխարհի վրա»:



Մոսկվայում հրատարակվող Ադրբեջանի կառավարության մշակված ներկայացուցչության «Ադրբեջանի համայնադասկեր» («Պանորամա Ազերայանա») շաբաթաբերը, 1991թ. մայիս ամսվա վերջին համարում անդրադարձել է հայ-ադրբեջանական կոնֆլիկտի ադրբեջանական փուլին:

Առաջին էջում տպագրված ոմն Տիմոնյայի Մլաշինինի «Զգուշ, չարածիմներ են» հո-

դադրվում են հակաադրբեջանական ինֆորմացիա տարածելու համար: Նդիմակը մեղադրում է քերթիմ նաև այն հարցում, որ մինչև այժմ իբր ոչ մի քրդակից չեն ուղարկել ԼՂԻՄ-ի ադրբեջանական գյուղերը: Նդիմակի վերջում Մլաշինինը մեղքերում է ԼՂԻՄ-ի դասախազ Իգոր Պլավսկու խոսքերը, ուր մասնավորապես ասվում է.

«Նայի ես ղեկս է հասնեմ այն բանին,

կնհայ է, որ դա ոչ այն ինչ է, երևի ոչ տարածաշրջանի տահանադրություն: Ինչ վերաբերում է Հայաստանի հեռախոսային կապի մասին, ապա ինչի» հիման վրա մենք ղեկս է համազորակցեմք նրա հեռ այն հարցերում, որոնք շոշափում են հանրադասության տարածաշրջանի ամբողջականությունը: Մենք չենք խառնվում Հայաստանի գործերին, մենք անգամ չենք էլ տահասվում ներկայացնել տահանեմք, այն

## Ի՞նչ համայնադասկեր է ներկայացնում «ՊԱՆՈՐԱՄԱ ԱԶԵՐԱՅԱՆԱ» շաբաթաբերը

ղվածը ամբողջությամբ նվիրված է «հայ գրողների» լիցենզիայի հարցին: «Ինչպե՞ս քե չկան հայ գրողներ, երբ անցած չորս ամիսների ընթացքում ադրբեջանական գյուղերի վրա կատարվել են 317 զինված հարձակումներ, սպանվել են 61 մարդ, այդ թվում 10 զինվորացիներ»,- գրում է հեղինակը: Մյուսինսեւի առաջ անցնելով, նա Հայաստանի առաջնորդներին, Մոսկվայի դեմոկրատական քերթի հաղորդած տեղեկությունները, ըստ որոնց վերը նշվածը կեղծի է, համարում է սուս: Նդիմակը տարակուսանք է հայտնում նաև ՌԽՖՍՀ ժողովրդագրագետ Ս. Շարադի այն հայտարարության աստիճան, որում միջազգային հանրությանը վերջին կոչ էր անում հանդես գալ Ադրբեջանի «կոմունիստական վարչակարգի» կողմից հայ ժողովրդի նկատմամբ եղեռն կազմակերպելու դեմ:

Մլաշինինը փորձում է մոսկովյան քերթի տեսության միջոցով ցույց տալ «հակաադրբեջանական» հրատարակումների բնույթն ու տալ հակահարված, սակայն դա նրան այնքան էլ չի հաջողվում:

Նդիմակագրի նկատմամբ առաջին է դարձել նաև «Տրուդ» (15.05.91 թ.) քերթում հրատարակված Մոսկվայում Հայաստանի կառավարության մշակված ներկայացուցիչ Ֆելիքս Մամիլոնյանի կարծիքն այն մասին, քե ադրբեջանական կողմը մեծ ջանասիրությամբ կազմակերպում է արքեր «քեմակազմումներ» եւ դրանց տասնախանասվությունը դնում հայկական գրողների վրա:

«Ուրեմն, գրողները չկան, այլ, ինչպե՞ս արտահայտվում են հայ տաղանավորները, կան «իննատաղանություն շարժման ոչ մեծ թվով երիտասարդ մասնակիցներ»,- եզրակացնում է Մլաշինինը: Մյուսինսեւ ասած երիտասարդ շարժմանը, որոնք չգիտեն ինչու ներխուժում են ուրիշի տարածք, որոնք տաղանավորներ:

Մյուսինսեւի, որդես օրինակ քերթում է «Մոյուզ» (շաբաթաբերում տպագրված ինչ-որ մեկի տասնախանաս ռուս լրագրողին. «Գու շաս մարդ ես տղան չի» հարցին «Մենք տղանք ենք շաս ադրբեջանցիներ»: Նդիմակը այս տասնախանաս եզրակացնում է, որ ադրբեջանցիները ոչ քե մարդիկ են, այլ ինչպե՞ս Գեբելսն է ասել, «մարդկային նյութ», որը ենթակա է օգտագործման:

Իր հասանելիք նմանատիպային քաժիմն է ստանում նաև «Մոսկովսկիե ճոլոսի» անկախ քերթը, որի խմբագիր Եգոր Յակովլեն ու վերջերս տպագրված մի հոդվածի հեղինակ Վլադիմիր Եմելյանցևիկն մե-

ղադրվում են հակաադրբեջանական ինֆորմացիա տարածելու համար: Նդիմակը մեղադրում է քերթիմ նաև այն հարցում, որ մինչև այժմ իբր ոչ մի քրդակից չեն ուղարկել ԼՂԻՄ-ի ադրբեջանական գյուղերը: Նդիմակի վերջում Մլաշինինը մեղքերում է ԼՂԻՄ-ի դասախազ Իգոր Պլավսկու խոսքերը, ուր մասնավորապես ասվում է.

«Նայի ես ղեկս է հասնեմ այն բանին,



չուրը եւ լուծեն քուր հատուցած հարցերը: Առաջինն այդ սեղանի մոտ ղեկս է նստեմ հայեր: Ադրբեջանական դեկավորները վաղուց են հանդես գալիս գործակալ երկխոսության օգտին, քայց սեղի վայ-առաջնորդները մինչև այժմ հրատարկում են:

Այստեղ, իհարկե, ցանկություն է արտահայտում հարցնել դասախազ Պլավսկուն, մի՞քե նրան իրոք հայտնի չէ, քե ո՞վ է առաջինը քանակություններին ընդամաք գնացել եւ ո՞վ է մինչև այժմ համառոտն խուսափում: Թերեւս այս հարցերի տասնախանաս շալիս է Ադրբեջանի տրեզորներ Մուրալիբովը, նույն քերթի 4-րդ էջում տպագրված հարցազրույցում:

Լրագրող Աննա Մուսիխովայի այն հարցին, քե տահասնվում է արդյոք նա Լեռնային Ղարաբաղի կոնֆլիկտի կայունացման շուրջը քանակություններ վարելու, տրեզորները տասնախանասում է «Ես ինչու կհարցնեմ Լեռնային Ղարաբաղի կյանքի ո՞ր հանգամանքները դիտելով, որ ղեկս մյուս կողմը սկսեմ այստիսի անգործ, արյունահեղ հակադրություն: Ի՞նչ է ադրբեջանցիներն այնտեղ ավելի» լավ էին արդյուն, քե հայերը: Մենք ունենք համատասնախանաս վիճակագրական սվալներ, որոնցից երեւում է, որ դա այդպե՞ս չէ: Մ-

քանի համար, որ 70 տարիների ընթացքում այնտեղից տեղահանվել են փաստորեն քուր ադրբեջանցիները, եւ այսօր նրանք այնտեղ չկան: Իսկ մեզ մոտ արդյուն են մոտ 180 հազար հայեր: Եւ մենք նրանց անեն կերտ տաղանություն ենք հարձակումները: Ուստի Լեռնային Ղարաբաղի հարցը լույս Ադրբեջանի հարցն է: Երբ մենք կայունացնենք իրավիճակը, երբ հանենք հակադրությունը, այնժամ կանցնենք Հայաստանի եւ Ադրբեջանի հարաբերությունների տարաբանմանը»: Վերջում Մուրալիբովը հայտարարում է, որ ծջանություններ իրենց կողմն է եւ հույս ունի, որ Վենետիկ եւ հանրադասության ուժերով կկայունացնեն իրավիճակը՝ խուսափելով ավելորդ հակադրությունից եւ արյունահեղությունից:

Ի տարբերություն Ադրբեջանի տրեզորներին, Ազգային մակասի առաջնորդ եւ հանրադասության Գերագույն խորհրդի նախագահի տեղակալ Թամեղան Կարաբեր



Տնօրնակված «հայ գրողներ» Ղազարյան

նույն կողմածուռ այն կարծիքն է հայտնում, քե. «Թերեւս միայն թվում է, որ ԼՂԻՄ-ի հիմնահարցը չի կարելի լուծել: Կարելի է լուծել, հանգիստ եւ առանց արտաքին տարերակը: Լեռնային Ղարաբաղ մնում է Ադրբեջանի կազմում, քայց հանրադասությունը հայ քեմակությունը շալիս է քաղաքական, սննստական, մշակութային քուր երաշխիքները: Այլ մանատարի չկա: Նայիք մեզ առաջարկում են նսել քեմակությունների սեղանի շուրջ: Մենք տահասն ենք լեռնակից ցանկացած հարց, սակայն ոչ ԼՂԻՄ-ի հարցը: Դա լույս մարդի ընկերների» քե հայերի, քե ադրբեջանցի-

ների խոսակցության առարկան է»: Կարաբեր քեւ հույս է հայտնում հարաբերությունների հեռագա քարելավման աստիճան, սակայն նաև մասնանշում է, որ իրեն հայտնի է այն գաղտնի ինֆորմացիան, ըստ որի հայկական կողմը լրջորեն տահասնվում է օգտվելու այն աստիճան, որ երբ հանկարծ Ադրբեջանի ներկա վարչակարգի տաղանասն տահասնով իրավիճակը առակայունանա, դրանից անմիջապես օգտվեն եւ լուծեն ԼՂԻՄ-ի հարցերը: Նդիմակագիրը վերջում անդրադառնում է նաև սահմանամերձ գոտի կատարած այցելության մանրամասներին, որոնց հիմնական քեման հայ գրողներին են եւ նրանց հասցրած վնասները: Մահմանամերձ գոտու տեղի ունեցած դեղմերին նվիրված լուսանկարային տեղորոշմից քայց քերթում տպագրվել է նաև մի հարցազրույց գրող Մնարի հեռ, ուր հիմնականում շոշափում են «Պանորամա Ազերայանա» քերթի ծրագրերը: Անարն այն միտքն է հայտնում, քե շաբաթաբերի հնարավորություններն ավելի լավ ղեկս է օգտագործվեն, քե չէ Մոսկվայի դեմոկրատական մամուլը սեղծել է մի ժողովրդի «քաղաքացիականության» եւ մյուսի «խեղդող» լուրյան սեղծոտիղը: Նման սեղծոտիղերի փոխումն միակ մանատարիը նա համարում է քայախոսությունը, քերթի էջերում երկխոսությունների հրավիրումը:

Բերված մեղքերումներն ավելորդ մեկնաբանությունների կարիք չունեն, ինչպե՞ս նաև այն փաստը, որ Ադրբեջանի մշակական ներկայացուցչության շաբաթաբերը շարվում է «Մոսկովսկայա տրավլա» հրատարակչությունում եւ տպագրվում ԽՄԿԿ կենտրոնի «Պրավդա» հրատարակչությունում 30 հազար տպամակով:

Գաղտնաստեղի Գաղտնաստեղի ԱՍՍՄՏՍՍՍՍ

### ՄՐՏԱՆՅԱՆ ԵԳՆԱԺԱՍ

Յունիսի 4, ժամը 19  
**ՉԱՂՈՒԹԻ շրջան**  
 Խժաբերը եւ Թաղար գյուղերի վրա կրակում են մարդատար ուղղաթիւներին: Խանձածոր գյուղից քեմակները փախչում են: Ղաղաթի պարտեղը ասել է, քե ինչ կարող է միայն տեղեկեա տրամադրել՝ ժողովրդին անվտանգ հեռացնելու համար: Ձիկորակեա պահակետ կա միայն Յոր գյուղում:

Ժամը 21  
**ՉԱՂՈՒՄՅԱՆ շրջան**  
 Բուպուր գյուղի վրա կրակոյներ են եղել:

Յունիսի 5, ժամը 1:10  
**ՉԱՂՈՒԹԻ շրջան**  
 Յորի պահակետը հանել են: Ոչ մի տեղ այն պահակետ չկա: Խժաբերը եւ Ղի Թաղար գյուղերում դեռ հայ քեմակներ կան, սակայն միևնույն աստիճան կրակ պետք է լվակապեն:

Ժամը 9  
 Շարունակվում է քեմակության տեղահանությունը: Տեղահանվել է նաև Խանձածոր գյուղը: Առաջուկ, Ուկալար գյուղերում նույնպես դրվաթիւլը լուրջ է: Տեղահանությունը կատարում են ադրբեջանական ՕՍՈՒ-ը եւ միլիտիան, որոնք տեղ-տեղ հակոյում են քուր դիմադրության:

**ԱՍԿԵՐԱՆԻ շրջան**  
 Երկն ադրբեջանական ՕՍՈՒ-ը փորձել է անձազարիս օժիմի ստուգումներ կակապեն: Այդ պատրվակի տակ փորձել են քեւ անտուրը եւ իրենց հեռ ասել Չասսուր կոտորածության կարգահին: Սակայն դեպքի վայր է շտապել պարտատան գիկորակեա շոկատը: Ադրբեջանական օժնակետակետները փախուտի են դիմել դեպի անտառ:

**ՄՏԵՓԱՍԱԿԵՐՏ**  
 Յունիսի 4-ի ժամը 23-ին կրկեան արվարձանի քիկոտի լեռնակալից ադրբեջանական օժնակետները ավտոմատի որակեա կրակ են քայել հակիչ փեկորակեա պտուտի վրա եւ գեղակոծել Ղալակեա քաղաքային քեմակի տեղը: Ձիկորակեաները կրահամեղեալից գեղացրային կրակ են քայել ելուպակեա վրա: Փոխորակեաթիւլը տեղ է մտա կեա ժամ: Տուժածների մասին տեղեկություն չկա:

Ժամը 16  
**ՉԱՂՈՒԹԻ շրջան**  
 ՕՍՈՒ-ը կրակում է Ղի Թաղար եւ Աղաբեր գյուղերի վրա:

Յունիսի 7  
**ՄԱՐՏԱԿԵՐՏԻ շրջան**  
 Բանտում սպանվել է կիշեա գյուղի քեմակի կոտորածության կարգահին Յուրա Ղալաթի Ուկալար, ծնված 1959 թ., որին մայիսի 14-ին օժնակետները գիկորակեաներին հեռ միայն ձերբակալել էին: Նրա դիակը քերթի էին պարտատան ծառայողները եւ «քայատեղ»-ը, որ իբր եւ մահացել է քանտում ստամոքսի խոցից:

**ՉԱՂՈՒԹԻ շրջան**  
 Օժնակետները պաշարել են Խժաբերը եւ պահանջում են հայաթափել գյուղը: Գեղակոծում են նաև անկանտեղներով: Գյուղի ինքնապաշտպանությունը քուր է: Կանայե եւ երեխաներին պալում են հանել գյուղից, քայց համոզված չեն, քե գա կիշողի իրենց: Վերջին տվյալներով, օժնակետները մտել են Խժաբերը եւ Բանապուր գյուղերը: օժի. քիք

### Թուրք-խորայեւյան համազորակցությունը ԱՍՍԱՍ-ի դեմ

Թուրքական ոչ-կասավարական ուղղության շաբաթաբեր «Իֆրինե Գոդուլում» («Գեղի 2000») իր մայիսի 12-ի համարում գրախոսում է Թուրքիայում նոր լույս տեսած մի գիրք, որի հեղինակն է Մեհմեդ Էյմուրը, որը տահանում է քուրական լրատու գործակալության հակահայ գործողությունների մասին:



Ըստ գրի հեղինակի, իիշյալ գործակալության աշխատակից Նուրա Մրասը 1984-ին անձամբ հրավիրվել է Թուրքիա, այն ժամանակվա տրեզորներ գեմեալ է վերել կողմից եւ համեմատությունը ստացել կազմակերպելու «Նայասանի ազատագրության հայ գաղտնի քանակի» (ԱՍՍԱՍ) քուններին մասին:

լիդերներից Նակոր Նակոյանի սղանությունը Բեյրութի արեւմտյան հասվածում:

Նուրա Մրասը, շարունակում է տահանել գրի հեղինակը, իմանալով իսրայելյան անվաստությունը աշխատակիցների մի խրմբի դեղի Բեյրութ կատարելիք գաղտնի «անախություն» մասին, միջնորդներ միջոցով ցանկություն է հայտնում նրանց կցել քուրական գաղտնի ոստիկանության մի խումբ, նդասակ ունեալով կազմակերպել Ն. Նակոյանի սղանությունը:

Իսրայելցիներն ընդունում են առաջարկ եւ քուրական խմբի համար հայրայրում գեմ եւ կեղծ անցարդեր: Կիլոյուսի գրավված շրջանից 4 քուրեր իսրայելցիներին օգնությամբ մանում են Բեյրութ, սակայն Ն. Նակոյանին չգեմեալով նախանըջված վայրում, սղանում են այնտեղ գեմը վող քուր հայերին:

Գրի հեղինակի համամայն, 1984-87 թթ.ին հակահայ քաղաքային գործողություններ են կատարվել քուրական անվաստության ծառայությունների կողմից, որոնց մասին մամուլը անտեղյակ է տահանել:

Մ. Էյմուրի հուշերը հրատարակվում են նաև «Միլիտեր» օրերթում:

### Արարաի հակառակ կողմը

Այսպեա կարելի էր անկանել այն քուրահեղեղը, որն անկալ մայիսի 24-ից հուլիսի 2-ը Ռիգայի կարիքների տակ: Ճուրադրող 70 գուրակոր լուսակարները կարահանել եւ Թուրքիայի կրակեղա պալաններում դուրս է բերել կուկեղիները քուրակից: Ճուրադրողը պատմում է Արեւմտյան Ղալաստանի այն շրջակա մասին, ուր հայերը մուտք չուեն. Արարաի ստորտը հարակալին մասից, Վաւա լիճը, Կարսը, Էրզրումը, քրիստոնեական սրբատեղերը...



Ինչո՞ւ են հանկարծ այդ հարկով կրակել հանկուրդի այդ քուրակիցը լրագրող Իրմիկը եւ կոմպոզիտոր Լադիսլավ Կուկեղիցը: Բանն այն է, որ Ղալակեա կուկեղիները պարտադրաբար կիշեա եւ հեռաքրքում հայ ժողովրդի մշակութային անկալ Վենետիկի Ա. Ղալարու կրկում սոկորել է հայոց լեզու: Ղալակեա հանկուրդի երեւակի կոմպոզիտոր է Մարդյանի, կրակը որոշել են հայ ժողովրդին կիլիւր կորած հայրենիքի լուսակարները:

Կ. Արարաի  
 «Մոկեալայա մոլոդոյե», քիվ 72



### Լեռնային Ղարաբաղի հայերն օգնություն են խնդրում Նորբյան կոմիտեից

Այս 5-ին Սեփականից ֆաղափ ժողովրդական թագավորների խորհրդի գործընկեր հեռագիր հղեց Նորվեգիայի Նորբյան կոմիտեին, որի մեջ ուշադրություն է հրավիրվում Արցախի և ՆԱՄՄ-ի կողմից իրագործվող Լեռնային Ղարաբաղի հայ բնակչության ցրտադեմությանը:

Ինչպես նաև, նշվում է հեռագրում, Նորբյան մրցանակի դափնեկիր, ՆԱՄՄ-ի ղեկավար Միխայիլ Գորբաչովի համաձայնությամբ: Նեոագիրը համարեցված է Գորբաչովի Օսլո կատարած այցի հետ, ուր դափնեկիրը հանդես եկավ ավանդական դասախոսությամբ:

Նեոագրում հիշեցվում է Լեռնային Ղարաբաղի հայ բնակչության հայաստանում, որով նրանք դիմում են աշխարհի լիարժեքությանը և ֆաղափական աղաչանքներով խնդրում:

### Հայաստանի գլխավոր դատախազի դիմումը

Հայաստանի գլխավոր դատախազ Արսևակ Գեորգյանը երեքշաբթի օրը ՆԱՄՄ գլխավոր դատախազ Սիկոլայ Տրոփինին, ինչպես նաև Ռուսաստանի դատախազությանն ուղղված իր դիմումում պահանջեց ֆրեական դատախազությանը կանգնել «Մովսեսյան Ռոսիա» քերթին ազգամիջյան բռնամամուլի հրահրելու համար:

Ս Գեորգյանի կարծիքով, իսրայելցի հրահրողները Ռոսիայի Գլխավոր մայրիկի 16-ին քերթում տղաբուծ «Սեդ խօբելու փոքր» հողավածը իր մեջ տարունակում է «ամբողջ հայ ժողովրդի հասցեյին ուղղված գրոհարարական հայաստանում, նրա ազգային արժանապատվությանը վիրավորանքներ և նվաստացումներ»:

Նորվեգիայում, մասնավորապես, հաստատվում է, թե հայերն իբր փորձում են անբողջ Խորհրդային Միության սլավոնական և մուսուլմանական բնակչության միջև սեղ խել:

### Ընթաց հանրադատությունների ժողովրդական շարժումներն առաջարկում են հրաժարվել ՆԱՄՄ ծառայություններից

Այսօր հայաստանում իրենց խորհրդարաններին են դիմել Հայոց համազգային շարժման, Էստոնիայի, Լատվիայի և Մոլդովայի ժողովրդական ճակատների, լիակատար «Մայրուղի» շարժման, Վրաստանի «Կուր սեղան»-ի ներկայացուցիչները: Փաստաթղթի հեղինակները կարծիքով, միջազգային իրավունքի համաձայն,

### Հայաստան օրակարգում հակաարժեզրկման միջոցների մշակումն է

Հայաստանի Գեորգյան խորհրդի առողջապահության և հասարակական հարցերի մշակման հանձնաժողովի նախագահ Բազրաս Սասրյանը «ԻՖ»-ի թղթակցի հետ հարցազրույցում հայտարարեց, թե անհրաժեշտ է անհատապես մշակել հանրապետական հակաարժեզրկման միջոցառումներ: Այժմ գլխավոր խնդիրն է ստացնալ, ըստ հնարավորինի հավասարեցնել տեսական, ազատ և դրամատարապես գները: Պայմանագրային և ազատ գները կտրուկ անուր են, եւ այդ գործընթացը, նշեց Սասրյանը, հավանաբար չավարտվի: Պաշտոնական հակաարժեզրկման միջոցառումները թեթեւ է մշակելն մինչեւ աշուն:

Սակայն մինչեւ աշուն դեռ երեք ամիս կա, իսկ խանութները և տեսական վաճառականները մնում են դատարկ:

### ԽՍՀՄ-ը ոչ մի իրավական հիմք չունի ներկայացնել 6 հանրապետությունների շահերը:

Խորհրդարաններին առաջարկվում է գրեթե երկրներ, որոնք կարող են ներկայացնել հանրապետությունները ՄԱԿ-ում, մինչեւ որ նրանք ունենան իրենց լիազոր ներկայացուցիչները:

### Վրաստանում ու Ռուսիայում կատարվող արդյունաբերական-առևտրական ցուցահանդեսների ժողովրդական շարժումները

Ընդ որում քուրական ցուցահանդեսը Քրիլիսիում կկայանա հունիսի 26-ից 30-ը, իսկ վրացականը՝ Անկարայում սեպտեմբերի 11-ից 15-ը:

Ինչպես հաղորդեց «ԻՖ»-ի թղթակցին Վրաստանի արդյունաբերական-առևտրական տարածքի ներկայացուցիչը, այդ ցուցահանդեսները կգրավեն Վրաստանի և Ռուսիայի արտադրող շրջանակների սեփական ուշադրությունը: Նախատեսվում է ֆոխառակալից տայմանագրերի կնքում:

**Ֆուտբոլային աղաքակ**  
Երեկ «Կոտայքը» իր դաշտում 1:6 հաշվով ջախջախեց պարտուժյուն կրեյ Ստավրոպոլի «Ռիստոփոյ»: Ուրիշ էլ ի՞նչ «Եվեր» են արևելք պատրաստում մեզ համար:

**Վրաստանի մարզիկները չեն մասնակցելու ՆԱՄՄ առաջնություններին և չեն ընդգրկվելու ՆԱՄՄ-ի հավաքական թիմերում**

Այդպիսի որոշման մասին է տեղեկացնում Վրաստանի ազգային օլիմպիական կոմիտեի տնօրեն Նոնա Գաբրիելյանը: Վիլին Միջազգային օլիմպիական կոմիտեի տնօրենին Խուան Անտոնիո Սամարանչի հասցեյին ուղարկած նամակում:

Նամակը տարունակում է խնդրանք, որ 1992 թ. Բարսելոնում կայանալիք օլիմպիական մասնակցի վրաց ազգային քիմի, «հաշվի առնելով միջազգային կարգի մարզիկների շահերը, որոնք երեք տարի նախադասարարվում էին 25-րդ օլիմպիական խաղերին»:

### Ձորացրվեց հացադուլի օգնությամբ

Ինչպես հաղորդեց ինքն մեր քերթի հունիսի 1-ի համաձայն, մայիսի 29-ին Երևանի Ազատության հրապարակում հացադուլ էր հայտարարել խորհրդային բանակի ավագ լեյտենանտ Օլեգ Կրասնիկին:

Հունիսի 4-ին նա ավարտեց իր բողոքի հաշտությունը:

Ի ռեդիոյին սղան բողոքի այդ ծայրագույն օրը ինքն էր դիմել բանակից գործընկերու որոշումը հեռանկարով կադրացույցային: Օ. Կրասնիկին արդեն մեկ տարի է ինչ ձգտում է գործընկեր:

Նա դադարեցրեց հացադուլը միայն այն ժամանակ, երբ ծանոթացավ օրեր ստորագրված իր գործընկերու հրամանին:

Օ. Կրասնիկին խոստովանեց, գործընկերու իր դատարանից մեկը՝ Հայաստանի և Լեռնային Ղարաբաղի դեմ չհայտարարված դատարանում է:

### Կիեւում աշխատանքն ավարտեց ազգային ժողովրդականությանը հարցերին նվիրված միջհանրապետական խորհրդակցությունը

Խորհրդակցությանը մասնակցող 13 հանրապետությունների (չեն մասնակցում Իլդերբեքանն ու Տաթևիսանը) Գեորգյան խորհուրդների հանրապետությունների հանձնարարիցին «ազգային փոքրամասնություններ» հասկացությունը, նրանց իրավունքների պաշտպանման ընդհանուր առաջադրությունները և մեխանիզմները:

Ուկրաինական խորհրդարանի մարդու իրավունքների փորձագետ Ալեքսանդր Մայրոնովը ասաց, որ «խորհրդակցությունը հողմացրիվ արեց կայսերական կառուցվածքների առաջին այն մասին, որ խորհրդային հանրապետությունների հիմնում ստեղծված նոր ազգային հանրապետությունները կարող են վերածվել ազգային բռնաժողովուրդների»:

«Հանրապետությունների դադարեցնական հանձնաժողովների ներկայացուցիչներից ոչ մեկը, շարունակեց նա, հանդես չի գալիս ազգային խոսքի մասին: Ընդհանրապես, բոլոր հանրապետությունների ներկայացուցիչները մասնագրված են իրենց սարածումը աղտոլ ազգային փոքրամասնությունների իրավիճակով»:

Խորհրդակցությունում մնալովիկոլ հարցերն ավելի ցայտուն արտահայտված են

Ռուսաստանում, Մոլդովայում և Հայաստանում (կապված Լեռնային Ղարաբաղի դրոշմի հետ):

Խորհրդակցության մասնակիցներն ընդունեցին կոմյունիկե, որում մասնավորապես նշվում է, որ փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանությունը ինքնիշխան լիարժեքության պարտականություն է: Նրանց օրենսդրություններում անհրաժեշտ է հաստատել այն դրույքները, որոնք կերպարվորեն մարդու իրավունքների և ազատությունների իրականացումը, առանց ազգային կամ կրոնական որևէ խտրականության:

Խորհրդակցության մասնակիցներն ընդունեցին հայաստանում ուղղված ՄԱԿ-ի գլխավոր ֆարսուղարին, Եւրոպայի անվանագրության և համագործակցության խորհրդակցության մասնակիցներին և ՆԱՄՄ Գեորգյան խորհրդին: Փաստաթղթում դասադարձվում են խորհրդային զինված ստորաբաժանումների գործողությունները Մեծքաղաքիկայում և Մոլդովիկայում և խնդրվում ուղարկել արտասահմանյան դիտորդներ՝ աշխարհին սղանազող վստահը գնահատելու, որի արդյունքն է ՆԱՄՄ զինված ուժերի հակաիրավական գործողությունները:

### Մոսկվայում բացվեց իսլամական երկու կենտրոն

Հունիսի 6-ին Մոսկվայում հանդիսավորապես բացվեցին մուսուլմանական երկու կազմակերպություններ՝ «Մոսկվայի և մարզի իսլամական կենտրոնը» և «Իսլամական մշակութային կենտրոնը»: Արարողությունը սկսվեց Գուրամի ընթերցումով:

Իսլամական երկու կենտրոնները սեղծվեցին իսլամական հոգևոր և մշակութային արժեքներն ուսուցանելու և սարածելու, իսլամական դավանաբանությունը դրոշագանդելու, դասական, մարտադասական և գրական հուշարձանները վերականգնելու, ինչպես նաև ամբողջ աշխարհի մուսուլմաններին հետ մշակական լայն և զանազակ կաղորդ հաստատելու համար: Ներկայացմանը ներկա էին ՆԱՄՄ Գեորգյան Խորհրդի Ազգությունների խորհրդի նախագահ Ռաֆիկ Սիշանովը, Մոսկվայում մուսուլմանական դեպարտությունների ներկայացուցիչներ, գիտության, մշակույթի, արվեստի անվանի գործիչներ:

«Իսլամական մշակութային կենտրոնը» ղեկավարության անդամ կինոնեոփսոտ Յուսուֆ Ազիզաբեկը նշեց, որ «կրոնն ու մշակույթը բոլոր ժամանակներում եղել են անբաժան: Դրան, առաջին հերթին, բարոյական են: Դրանք խաղաղություն են բերում»:

Իր ելույթում Ռաֆիկ Սիշանովը նշեց, որ «Միխայիլ Գորբաչովի կողմից սկսված վերակառուցման ֆաղափականության շնորհիվ հնարավոր դարձավ կրոնական բոլոր միությունների գործունեությունը, որոնց բնույթն է իսլամական: Դրա վաղ աղաքույցը, իսլամական կենտրոնների բացումն է»:

### Միջադրուկը ասում է, թե իրեն դաշտնից հեռացրեց Մոսկվան

Մոլդովայի նախկին վարչապետ Միջադրուկը հայտարարեց, թե Մոսկվան մասնակցել է իրեն դաշտնից հեռացնելու գործին: «Ամեն ինչ որոշվում է Մոսկվայում և Մ. Դրուկի հետ ասցնելը իրագործվել է ոչ առանց կենտրոնի օգնության», ասաց նա հանրապետության արժեքությունների շարաքարթերին սված հարցազրույցում:

Նրա խոսքերով, դեռ անցյալ տարվա աշնանը «երեւելի մի դաշտնից կենտրոնից» հայտարարեց, որ կարիք չկա անհանգստանալ գազաուղյան հանրապետության համար, «կիսմեծ մեր խննր վարչապետին և ամեն ինչ կկարգավորվի»:

Մ. Դրուկն ասաց, որ չի տեսնում Մոլդովայում վարչապետի տրեզորների համակարգում նրանցին հնարավորությունը և հանդես է գալիս ընդդեմ տրեզորների հանրապետությունների մասին օրենքի:

Նախկին վարչապետի կարծիքով, այսօր տեղ է անել երկու բան, հասնել հանրապետության անկախությանը և իրագործել սեփականաշնորհումը:

«Անկախությունը փորձաքար է ֆաղափական ասղարեքում, իսկ սեփականաշնորհումը՝ տեղ սակամ», - հայտարարեց նա:

### ՇՐՋԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

#### ԻՐԱՆ

«Իրանում չկան անվանագրության երաշխիքներ», ասում է Իրանի ներգործնախարարը  
Իրանի ներգործնախարար Նուրինը նշեց, որ չուրե 300 հազար իրանցի փախստականներ վերցնում վերադարձել են Իրան, սակայն դեռևս Իրանում են գտնվում 900 հազար փախստականներ և չեն ցանկանում վերադառնալ իրենց մշակման բնակության վայրերը: Ըստ նախարար Նուրիի, փախստականների վերադառնալու դատարար Իրանում անվանագրության երաշխիքների բացակայությունն է:

#### Նախագահ Ռաֆիկյանի հունիսի 6-ին ընդունեց դաշտնական այցով Թեհրանը

Թեհրանում Մաուրյան Մարքիայի արագործնախարար Ամիր Մաուրյալ-Ֆեյսալին: Հանդիպման ժամանակ Մաուրյանը Մարքիայի արագործնախարարը հայտնեց իր գոհունակությունը երկու երկրների միջև վերականգնված հարաբերությունների կաղակցությամբ: Ամիր Մաուրյալ-Ֆեյսալը հույս հայտնեց, որ Պարսից ծոցի համագործակցության խորհրդի անդամ լիարժեքությունների հետ Իրանի հարաբերություններն էլ ավելի կընդլայնվեն: Հանդիպման ժամանակ արագործնախարարը նախագահ Ռաֆիկյանին հանձնեց Մաուրյան Մարքիայի քաղաքացի Մալեք Ֆահրի դաշտնական երազները: Իր հերթին, նախագահ Ռաֆիկյանը երկու երկրների հարաբերությունների զարգացման գործընթացը դըրական գնահատեց:

#### ՇՐՋԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Նշեմք, որ Իրանի իսլամական հանրապետության արձանական ուժերը հեղափոխությունից ի վեր Մաուրյանը Մարքիայի նկատմամբ բռնամարտ են տարածելով համաբնույթով այն Մ. Նահանգների գործակալը շրջանում:

#### Իրանի Խուզհասան ցանկանում է

գնվում ՄԱԿ-ի Անվանագրության խորհրդի կողմից գործողված մի հանձնախումբ, որը ուսումնասիրում է ուրաջա դատարար մի ընթացքում Իրանի կրած վնասի չափերը: Հանձնախումբը, որ Թեհրան էր ժամանել այս շաքարվա սկզբին, իր աշխատանքներն ավարտելուց հետո, զեկուցագիր է ներկայացնելու ՄԱԿ-ի գլխավոր ֆարսուղարին:

Համաձայն Անվանագրության խորհրդի քիվ 598 բանաձևի, նախատեսվում է նրան հանձնախումբի գործողումը Իրան: Սակայն, այդ առաջադրությունը կատարվում է բավականին ուշադրումով՝ դատարարի ավարտից երկուսուկես տարի հետո:

#### Մաուրյալ Բարգանին ձերբակալված:

Դրա մասին հրաղարակված լուրը Թեհրանում հերքվեց: Բարգանի ղեկնկրական կուսակցության խոսնակի կողմից, որն անհիմն համարելով այդ լուրը նշեց,

#### ՇՐՋԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

րե Բարգանին դեռևս շարունակում է իր քանակցությունները Իրանի դաշտնասար անձանց հետ:

Իրանի օաղիոն, վկայակոչելով անգլիական չորրորդ հեռուստացանցը, նշել էր, թե Մ. Բարգանին Բաղդադում Մաղդան Հուսեյնի հրամանով ձերբակալվել է, և չուսուլ խոստովանություններով դիմել հանդես գալու Իրանի հեռուստատեսությամբ: Իրանի օաղիոն, առանց սկզբնաղբյուրը նշելու, հայտարարել էր, թե ըստ երեւոյթին, իրանցիները շարաշաղիկով Բարգանիի դուրահավասությունը ձերբակալել են նրան: Սակայն Բարգանիի ղեկնկրական կուսակցության խոսնակը, հերքելով այդ լուրերը, նշեց, թե ինչու վերջին 10 օրեր ընթացքում Բարգանին հանդես չի գալիս հրաղարակելու չի հանդիպում քրակիցների հետ:

#### Իրանի զինված ուժերը դատարարական մասնակցում են

Չնայած վերջին շաքարների ընթացքում, հասկաղա Իման Խոմեյնիի մահվան տարիցի կաղակցությամբ անցկացվող սզո արարողությունների ժամանակ, Իրանում նորից են բողոքվել հակամարտության կրքերը, սակայն այդ տարածությունները չիսանգարեցին, որ Իրանի զինված ուժերի ձուրթային քիմը մասնակցի Հուլանդիայում անցկացվող առաջնությունը: Իրանի զինված ուժերը 4:1 հաշվով դատարարական մասնակցում ԱՄՆ-ի զինված ուժերին: